

Asia: VN/7624/2026

## **Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi ydinenergialain 4 §:n ja 69 §:n sekä rikoslain 34 luvun 6 §:n muuttamisesta**

### Lausunnonantajan lausunto

#### **Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään**

Onnettomuustutkintakeskus kiittää mahdollisuudesta antaa esityksestä lausunto.

Hallituksen esityksessä nostetaan esille mahdollinen todennäköisyys hyvinkin vakavalle onnettomuudelle. Esityksen valmistelun aikana on arvioitu, että "todennäköisyys ydinräjähteestä seuraavalle onnettomuudelle on erittäin pieni, sillä ydinaseita koskevat aina äärimmäisen korkeat turvallisuusjärjestelyt. Lisäksi toisen valtion joukkojen tulee kunnioittaa Suomen kansallista lainsäädäntöä, joka liittyy radioaktiivisten aineiden riskienhallintaan. Perustuslain 7 §:ssä ja 20 §:n 2 momentissa tarkoitettuja perusoikeuksia ei siten esityksen myötä rajoitettaisi suoraan, vaan esityksellä ainoastaan lisättäisiin riskiä sille, että nämä perusoikeudet voisivat vaarantua."

Ydinräjähteisiin liittyvä onnettomuus on sellainen erittäin vakava tapahtuma, joka Onnettomuustutkintakeskuksen mukaan tulisi tutkia kansallisesti riippumattoman viraston toimesta. Ydinräjähteisiin liittyvä toiminta on turvallisuuskriittistä ja turvallisuusjärjestelyistä huolimatta, toimintaan liittyy aina riski, joka ydinräjähteiden osalta voidaan arvioida olevan vakava ja aiheuttaa mahdollisesti vaaraa väestölle. Sopimuksessa ei tunnisteta tilannetta, jossa tapahtuma tulisi turvallisuustutkintaviranomaisen tutkittavaksi.

Onnettomuustutkintakeskuksen tehtävänä on tutkia turvallisuustutkintalain (525/2011) mukaan itsenäisesti ja riippumattomasti suuronnettomuuksia, vakavia onnettomuuksia ja niiden vaaratilanteita sekä tukea poikkeuksellisten tapahtumien tutkintaa, ja siten lisätä yleistä turvallisuutta Suomessa, Euroopassa ja maailmanlaajuisesti. Turvallisuustutkintaa tehdään normaali- ja poikkeusoloissa. Turvallisuustutkintaa ei tehdä oikeudellisen vastuun kohdentamiseksi, vaan tarkoitus on oppia tapahtumasta ja estää vastaavan kaltaisten tapahtumien syntyminen uudestaan.

Turvallisuustutkintalain mukaisesti suuronnettomuudet tulevat Onnettomuustutkintakeskuksen tutkittavaksi. Laki sotilasilmaluonnettomuuksien tutkinnasta (526/2011) määrittää, että jos sotilasilmaluussa tapahtuneen onnettomuuden uhrina on asevelvollisuuslaissa (1438/2007) tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetussa laissa (194/1995) tarkoitettua palvelusta suorittava, tutkii onnettomuuden kuitenkin Onnettomuustutkintakeskus siten kuin turvallisuustutkintalaissa säädetään.

Puolustusvoimien ja Onnettomuustutkintakeskuksen välisen keskinäisen yhteistyösopimuksen tarkoituksena on tehostaa osapuolten yhteistoimintaa sekä poistaa turvallisuustutkintalaissa tarkoitettujen viranomaisten ja puolustusvoimien tutkinnan mahdollinen epätarkoituksenmukainen päällekkäisyys. Käytännössä Onnettomuustutkintakeskus harkitsee Puolustusvoimissa tapahtuneen onnettomuuden turvallisuustutkintaa, jos onnettomuuden uhreina on asevelvollisia tai naisten vapaaehtoista asepalvelusta suorittavia henkilöitä tai uhreina on sivullisia kansalaisia.

Onnettomuustutkintakeskuksen toimintaa eivät tällä hetkellä rajoita erilaiset maanpuolustukseen liittyvät isäntämaatuen yhteisymmärryspöytäkirjat eri maiden välillä, pois lukien Yhdysvaltain ja Suomen välinen DCA-sopimus.

Hallituksen esityksen useassa kohdassa mainitaan, että toisen valtion joukkojen tulee kunnioittaa Suomen kansallista lainsäädäntöä. Hallituksen esitykseen on kirjattu, että kunnioittamisvelvoite tarkoittaa, että toisen valtion joukot noudattavat omaa lainsäädäntöään, mutta kunnioittavat Suomen lainsäädäntöä. Toisen valtion joukkojen tulee siten kunnioittaa vastaanottajavaltion lainsäädäntöä, vaikka vastaanottajavaltiolla on rajalliset mahdollisuudet toimeenpanna lainsäädäntöään toisen valtion joukkoihin nähden (sivu 24).

Esityksessä myönnetään, että käytännössä vastaanottajavaltiolla on rajalliset mahdollisuudet toimeenpanna lainsäädäntöään toisen valtion joukkoihin nähden. Esityksen sivulla 25 on todettu, että "joukkojen immuniteetista puolestaan seuraa, että Suomen viranomaiset eivät voi kohdistaa toisen valtion joukkoihin valvontatoimenpiteitä, ja että Yhdysvaltojen tulee olla mahdollista kuljettaa, sijoittaa ennakoita ja varastoida artiklassa tarkoitettua materiaalia Suomen alueelle. Lisäksi ennakoita sijoitettava materiaali ja sen varastointiin osoitetut tilat ovat artiklan mukaan USA:n joukkojen yksinomaisessa käytössä. USA:n joukoilla on yksinomainen määräysvalta ennakoita sijoitettavan materiaalin luo pääsyyn, sen käyttöön ja siitä määräämiseen." Lisäksi on huomioitava, että korkean teknologian järjestelmiin sekä henkilöstöön kohdistuu myös toisen valtion, erityisesti Yhdysvaltain puolelta merkittävä suojaamis- ja salaamistarve, joiden turvaamisen heillä on merkittävät ja laajat resurssit.

Onnettomuustutkintakeskus on huolissaan, että kun ydinräjähteisiin liittyvä vakava tapahtuma sattuu, ei sitä käytännössä pystytä tutkimaan Suomen viranomaisen toimesta. Onnettomuustutkintakeskus ei pysty toteuttamaan lakisääteistä tehtäväänsä ydinräjähteisiin

liittyvässä tapahtumassa eikä myöskään sitä kautta lisäämään turvallisuutta Suomessa. Tutkittavaksi ei todennäköisesti myöskään tule vaaratilanteet, joiden kautta olisi saatavilla se paras oppi vakavampien tapahtumien ehkäisemiseksi.

Turvallisuustutkintaan liittyvät esteet ja vaikeudet eivät koske ainoastaan ydinräjähteitä, vaan kaikkea muutakin vaarallista materiaalia, joita toisen valtion joukot, erityisesti Yhdysvallat, kuljettavat ja varastoivat Suomen maaperälle, ja jotka voivat aiheuttaa hyvinkin vakavan onnettomuuden myös väestölle.

Yhteiskunta on hyväksynyt tällaisen asiantilan, joka on syytä tiedostaa.

Kurt Kokko

Onnettomuustutkintakeskus

johtaja

Kokko Kurt  
Onnettomuustutkintakeskus